

Силабус
освітнього компонента
Психологія (загальна, вікова, педагогічна)
2025–2026 навчальний рік

Освітньо-професійна програма *Початкова освіта*

Спеціальність *А3 Початкова освіта*

Галузь знань *А Освіта*

Рівень вищої освіти: *перший (бакалаврський)*

Контактна інформація викладачів:

Викладачі	Петрик Крістіна Юріївна, кандидатка педагогічних наук, доцентка кафедри психології Коваль Карина Валентинівна, асистентка кафедри педагогіки
Посилання на сайт	https://bdpu.org.ua/petryk-kristina-yuriiivna/ https://bdpu.org.ua/teachers/koval-karyna-valentynivna/
Контактний тел.	+38 066 47 53 482 +38 050 77 49 144
E-mail викладача:	crystalbspu@gmail.com kv_koval@ukr.net
Графік консультацій	вівторок, 14.00–15.00 Zoom, Viber, Telegram або за телефоном
Он-лайн навчання на платформі ZOOM	ідентифікатор постійної персональної конференції Петрик Крістіни Юріївни – 922 467 7226, код – 1111 ідентифікатор постійної персональної конференції Коваль Карини Валентинівни – 213 007 6824, код – 432479
Корпоративна освітня платформа ЗВО	офіційний сайт БДПУ (http://bdpu.org/). Вкладка: «Студент» – електронна підтримка навчання Moodle

Обсяг курсу на поточний навчальний рік:

Форма навчання	Кількість кредитів/ годин	Лекції	Практичні заняття	Самостійна робота	Звітність
Денна форма	9/270	30	28	122	1 семестр – залік
		16	12	62	2 семестр – екзамен
Заочна форма		6	6	168	1 семестр – залік
		4	2	84	2 семестр – екзамен

Семестр: осінній, весняний

Мова навчання: українська

Ключові слова: психологія, психіка, свідомість, психічні процеси, психічні стани, психічні властивості, вікова періодизація, навчання, виховання, педагогічна діяльність.

Метою викладання навчальної дисципліни «Психологія (загальна, вікова, педагогічна)» є забезпечення загальної теоретичної та практичної підготовки здобувачів вищої освіти у галузі загальної, вікової та педагогічної психології.

Предметом психології є закономірності та механізми психіки, її вікова динаміка, психологічні основи навчання, виховання та педагогічної діяльності.

Основні завдання вивчення навчальної дисципліни «Психологія(загальна, вікова, педагогічна)» :

1) опанування знаннями про закономірності та особливості психічного життя людини;

2) сприяння розумінню єдності, цілісності, взаємозв'язку всіх психічних явищ, їх механізмів та закономірностей як невід'ємних складових психічного розвитку особистості;

3) усвідомлення соціальної сутності особистості та впливу соціальних чинників на її становлення;

4) розкриття закономірностей та специфіки вікового розвитку особистості;

5) вивчення психологічних аспектів процесів навчання і виховання, їх особливостей в сучасному освітньому просторі;

6) розкриття специфіки педагогічної діяльності, її змісту та функцій;

7) сприяння усвідомленню значущості оволодіння студентами психологічними знаннями як важливими для їх майбутнього професійного становлення;

8) сприяння самовдосконаленню та самореалізації студентської молоді в різних аспектах життєдіяльності;

9) розвиток професійних якостей особистості.

У результаті вивчення освітнього компоненту «Психологія» здобувач вищої освіти буде **знати**:

1) фундаментальні світоглядні основи психології як науки;

2) методи психологічного дослідження;

3) закономірності розвитку особистості, її виховання та формування в онтогенезі;

4) структуру індивідуальності та шляхи їх розвитку;

5) вікові закономірності розвитку психіки та її прояви;

6) психологічні основи навчання та виховання.

У результаті вивчення освітньої компоненти «Психологія» здобувач вищої освіти буде **вміти**:

1) аналізувати та оцінювати психічні явища у практичних ситуаціях;

2) досліджувати прояви та рівні розвитку особистості на різних вікових етапах;

3) проводити спостереження за рівнем сформованості когнітивних процесів особистості, її емоційно-вольової сфери;

- 4) володіти психологічним інструментарієм та застосовувати його в процесі професійної діяльності або навчання;
- 5) удосконалювати навички самостійної навчальної діяльності в галузі психології;
- 6) на основі психологічних знань будувати співпрацю з колегами, представниками інших культур, релігій, політичних напрямків тощо;
- 7) на основі самопізнання формувати власний стиль вирішення складних спеціалізованих задач та практичних проблем у процесі професійної діяльності або навчання.

Основні результати навчання і компетентності згідно з вимогами освітньо-професійної програми:

Програмні компетентності		Програмні результати навчання (за стандартом)
загальні	КЗ 3. Здатність оцінювати та забезпечувати якість виконуваних робіт.	ПРН 1. Організувати монологічну, діалогічну та полілогічну форми спілкування з молодшими школярами, іншими учасниками освітнього процесу, представниками громади, поважаючи права людини та суспільні цінності; формувати судження, що враховують соціальні, наукові та етичні аспекти.
	КЗ 4. Здатність працювати в команді.	
	КЗ 5. Здатність виявляти, ставити та вирішувати проблеми.	
	КЗ 7. Здатність діяти соціально відповідально і свідомо.	
фахові	ФК 1. Здатність спілкуватися державною та іноземною мовами як усно, так і письмово.	ПРН 3. Критично оцінювати достовірність та надійність інформаційних джерел, дотримуватися юридичних і етичних вимог щодо використання інформаційно-комунікаційних та цифрових технологій у перебігу педагогічної діяльності в початковій школі.
	ФК 11. Здатність до здійснення профілактичних заходів щодо збереження життя та здоров'я учнів початкової школи, до надання їм домедичної допомоги, до протидії та попередження булінгу, різних проявів насильства.	ПРН 11. Збирати, інтерпретувати та застосовувати дані у сфері початкової освіти із використанням методів наукової діяльності. ПРН 12. Застосовувати методи та прийоми навчання, інновації, міжпредметні зв'язки та інтегрувати зміст різних освітніх галузей в стандартних і нестандартних ситуаціях професійної діяльності в початковій школі, оцінювати результативність їх застосування.

ЗМІСТ КУРСУ

Модуль 1. Загальна психологія

Змістовий модуль 1. Психологія як наука.

Тема 1.1. Предмет, завдання і галузі психології.

Етапи історичного розвитку психології як науки. Предмет і завдання психології. Галузі психології. Основні принципи психологічної науки. Поняття про психіку та її функції.

Тема 1.2. Методи психологічного дослідження.

Характеристика методів психологічного дослідження. Основні підходи до збору та аналізу психологічних даних.

Змістовий модуль 2. Загальні закономірності та чинники розвитку особистості.

Тема 2.1. Загальні закономірності психічного розвитку особистості.

Загальні закономірності розвитку. Вікова періодизація психічного розвитку. Природні умови розвитку особистості.

Тема 2.2. Чинники формування та розвитку особистості.

Наукові концепції розвитку особистості. Роль середовища у формуванні особистості. Вирішальне значення виховання в психічному розвитку дитини.

Змістовий модуль 3. Психологія особистості: концепції, структура та самосвідомість.

Тема 3.1. Поняття особистості та основні теорії.

Поняття про особистість. Співвідношення понять: «людина», «індивід», «особистість», «індивідуальність». Основні теорії особистості.

Тема 3.2. Структура особистості та її самосвідомість.

Спрямованість особистості (потреби, мотиви, інтереси, ідеали, переконання). Самосвідомість та «Я–концепція».

Змістовий модуль 4. Поняття, функції та засоби спілкування.

Тема 4.1. Поняття та функції спілкування.

Поняття про спілкування. Основні функції спілкування: комунікативна, інтерактивна, перцептивна. Різновиди спілкування.

Тема 4.2. Засоби спілкування.

Вербальна комунікація (мова і мовлення). Невербальна комунікація та її основні засоби.

Змістовий модуль 5. Психологія сприймання та відчуттів.

Тема 5.1. Психологія сприймання.

Психологічні аспекти сприймання. Значення аналізаторів у процесі сприймання. Класифікація видів сприймання.

Тема 5.2. Відчуття та їх класифікація.

Процес виникнення відчуттів та їх усвідомлення. Класифікація відчуттів.

Змістовий модуль 6. Психологія пам'яті.

Тема 6.1. Пам'ять як психічний процес та її види.

Уявлення про пам'ять як психічний процес. Основні види пам'яті (образна, словесно-логічна, емоційна, рухова; короткочасна, довготривала, оперативна). Роль пам'яті в пізнавальній діяльності людини.

Тема 6.2. Процеси пам'яті та її психологічне дослідження.

Загальна характеристика процесів пам'яті: запам'ятовування, збереження, відтворення, забування. Механізми пам'яті. Психологічні дослідження формування та розвитку пам'яті.

Змістовий модуль 7. Мислення як пізнавальний психічний процес.

Тема 7.1. Поняття, теорії та фізіологічні основи мислення.

Поняття про мислення як психічний процес. Основні теорії мислення. Фізіологічні механізми мислення (роль кори головного мозку, функціональна асиметрія півкуль, нейродинамічні процеси). Значення мислення в пізнавальній діяльності людини.

Тема 7.2. Операції, форми та індивідуальні особливості мислення.

Операції мислення: аналіз, синтез, порівняння, узагальнення, абстрагування, класифікація, систематизація. Форми мислення: поняття, судження, умовиводи. Класифікація видів мислення (наочно-дійове, наочно-образне, словесно-логічне; теоретичне і практичне; інтуїтивне і аналітичне). Індивідуальні особливості мислення.

Змістовий модуль 8. Увага та уява як пізнавальні психічні процеси.

Тема 8.1. Уява. Уявлення.

Уява як психологічний процес. Види образів уяви. Функції уяви. Види уяви, їх особливості. Форми уяви. Формування уяви у дітей.

Тема 8.2. Увага.

Увага, як психічна форма діяльності людини. Функції уваги. Види уваги. Властивості уваги. Подолання неуважності. Прийоми тренування уваги.

Змістовий модуль 9. Емоції та почуття в структурі особистості.

Тема 9.1. Емоції та почуття як психологічні явища.

Поняття про емоції та почуття. Основні теорії емоцій. Класифікація емоцій і почуттів. Функції емоцій у психічній діяльності людини.

Тема 9.2. Емоційна сфера особистості та її індивідуальні особливості.

Характеристика окремих видів емоцій і почуттів. Форми переживання емоцій і почуттів (афекти, настрої, стресові стани). Індивідуальні особливості емоційної сфери людини та їх роль у поведінці й спілкуванні.

Змістовий модуль 10.

Тема 10.1. Поняття та структура вольової діяльності.

Поняття про волю як психічний процес. Спонукальна та гальмівна функції волі. Фази складної вольової дії (усвідомлення мети, боротьба мотивів, прийняття рішення, виконання дії, оцінка результату). Вольове зусилля як механізм подолання труднощів.

Тема 10.2. Вольові якості особистості та саморегуляція поведінки.

Локус контролю: екстернальний та інтернальний типи. Вольові якості особистості (наполегливість, рішучість, самостійність, витримка, дисциплінованість). Розвиток і формування вольових якостей у процесі діяльності. Роль саморегуляції у вольовій поведінці.

Змістовий модуль 11. Темперамент як індивідуально-психологічна властивість.

Тема 11.1. Поняття та теорії темпераменту.

Поняття про темперамент. Основні теорії темпераменту. Роль темпераменту в навчанні та праці.

Тема 11.2. Типи темпераменту та їх психологічна характеристика.

Психологічна характеристика типів темпераменту: холеричний, сангвінічний, флегматичний, меланхолічний. Позитивні та негативні сторони кожного типу. Можливості зміни темпераменту в процесі життя та діяльності.

Змістовий модуль 12. Характер і здібності як психологічні властивості особистості.

Тема 12.1 Характер.

Поняття про характер. Теорії характеру, акцентуація рис характеру. Структура характеру та основні риси типового характеру.

Тема 12.2 Здібності.

Поняття про здібності. Природні передумови здібностей. Класифікація здібностей та характеристика окремих її видів. Рівні здібностей.

Змістовий модуль 13. Основи вікової та педагогічної психології.

Тема 13.1. Вікова та педагогічна психологія як галузь науки.

Історичний розвиток вікової та педагогічної психології. Предмет і завдання вікової та педагогічної психології. Сучасні тенденції розвитку. Структура вікової психології. Принципи вікової та педагогічної психології.

Тема 13.2. Методи вікової та педагогічної психології.

Методи вікової та педагогічної психології. Особливості їх застосування у дослідженні розвитку та навчання.

Змістовий модуль 14. Психологічний розвиток дитини дошкільного віку.

Тема 14.1. Психологічний розвиток дитини дошкільного віку.

Анатомо-фізіологічні передумови психічного розвитку в дошкільному віці. Соціальна ситуація розвитку дошкільників. Сюжетно-рольова гра як провідна діяльність. Зображальна та конструктивна діяльність. Особливості розвитку пізнавальної сфери дошкільнят. Егоцентрична мова.

Тема 14.2. Особистісний розвиток дошкільника та готовність до школи

Розвиток особистості та самосвідомості дошкільника. Новоутворення дошкільного віку. Супідрядність мотивів. Криза семи років. Психологічна готовність дитини до навчання у школі.

Змістовий модуль 15. Психологія розвитку молодшого школяра.

Тема 15.1. Психічний розвиток молодших школярів.

Загальна характеристика молодшого шкільного віку. Навчальна діяльність здобувачів початкової освіти. Навчальна та ігрова діяльність як провідні форми активності. Розвиток пізнавальних процесів.

Тема 15.2. Формування особистості та емоційно-вольова сфера молодших школярів.

Формування особистості здобувачів початкової освіти. Особливості емоційно-вольової сфери. Психологічні умови розвитку особистості у молодшому шкільному віці.

Змістовий модуль 16. Психологічні особливості розвитку особистості в підлітковому віці.

Тема 16.1. Психологічні особливості підліткового віку.

Криза підліткового віку та основні концептуальні підходи до її розуміння. Анатомо-фізіологічна перебудова організму підлітків та її вплив на психічний

розвиток. Соціальна ситуація розвитку та провідний вид діяльності. Значення ровесників і особливості спілкування з дорослими. Специфіка розвитку пізнавальних процесів у підлітковому віці.

Тема 16.2. Формування особистості та девіантна поведінка підлітків.

Формування особистості підлітка. Розвиток самосвідомості та самооцінки. Девіації підлітків: делінквентна, адиктивна поведінка, втеча з дому.

Змістовий модуль 17. Психологія навчання та виховання.

Тема 17.1. Психологія навчання.

Загальна характеристика навчання. Проблема психічного розвитку здобувачів освіти у процесі навчання. Види навчання та їх особливості. Індивідуалізація та диференціація навчання. Психологічні основи контролю та оцінювання навчальних досягнень здобувачів освіти.

Тема 17.2. Психологія виховання та самовиховання.

Загальна характеристика процесу виховання. Методологічні та методичні принципи виховання. Закономірності виховного впливу. Основні фактори та психологічні умови ефективного виховання. Самовиховання особистості. Важковиховуваність, її причини та профілактика.

Змістовий модуль 18. Психологічні основи професійної діяльності вчителя.

Тема 18.1. Педагогічна діяльність: сутність, структура та стилі.

Загальна характеристика педагогічної діяльності та її специфіка. Структура педагогічної діяльності. Стилі педагогічної діяльності. Професійна компетентність учителя.

Тема 18.2. Особистість учителя та психологічні аспекти педагогічної діяльності.

Загальна характеристика особистості вчителя. Педагогічні здібності сучасного вчителя. Стилі та бар'єри педагогічного спілкування. Професійні стреси в діяльності вчителя.

Політика навчальної дисципліни

Політика щодо відвідування навчальних занять. Відвідування навчальних занять (лекційних і практичних занять), контрольного заходу (заліку) є обов'язковим. За об'єктивних обставин навчання може здійснюватися в он-лайн режимі.

Політика щодо пропусків навчальних занять. У разі пропуску навчальних занять із поважних причин здобувач має право їх відпрацювати за графіком консультацій (подати конспект лекції; навчальні й контрольні завдання, передбачені тематичними планами практичних занять).

Політика щодо підготовки здобувачів до практичних занять. Підготовка до практичних занять включає: ознайомлення із силабусом і робочою програмою навчальної дисципліни, тематичними планами практичних занять; опрацювання матеріалів лекцій, підручників, посібників, монографій, законодавчих і нормативних документів та інших рекомендованих джерел; написання плану (стислого конспекту) відповідей на питання для обговорення, виконання завдань для самостійної та індивідуальної роботи.

Політика щодо використання телефонів та інших електронних пристроїв. Під час проведення навчальних занять електронні пристрої мають перебувати в безшумному режимі роботи. Користування електронними пристроями в цілях, не пов'язаних із навчанням, є неприпустимим.

Політика дотримання академічної доброчесності полягає в дотриманні норм «Положення про академічну доброчесність у Бердянському державному педагогічному університеті» (http://bdpu.org/wp-content/uploads/2020/03/akademdobrochesnist-_sayt.pdf): самостійно виконувати навчальні і контрольні завдання; посилатися на джерела інформації в разі використання ідей, тверджень, відомостей; надавати достовірну інформацію про результати власної навчальної (наукової, творчої) діяльності, джерела інформації.

Підготовка завдань самостійної та індивідуально-дослідної роботи здійснюється у письмовому або електронному (розміщення файлів на платформі Moodle) вигляді та передбачає усне обговорення питань протягом семінарського заняття з теми або під час індивідуальної/групової консультації. Роботи, які виконано не в повному обсязі або оформлено без дотримання вимог, повертаються здобувачеві на доопрацювання. Повторно здати роботу на перевірку необхідно не пізніше, ніж через тиждень після проведення заняття з відповідної теми (письмово/в електронному вигляді на платформі Moodle).

В умовах дистанційного навчання лекційні, семінарські заняття проводитимуться в онлайн-режимі у визначений розкладом час. Самостійні та індивідуально-дослідні роботи надсилаються на оцінювання через систему Moodle у визначений політикою курсу термін. Консультації здобувачів проводитимуться згідно з визначеним графіком.

Результати навчання, отримані здобувачами вищої освіти у неформальній чи інформальній освіті, визнаються згідно з Положенням про організацію освітнього процесу в БДПУ (<https://bdpu.org.ua/wp-content/uploads/2023/10/Polozhennia-pro-orhanizatsiiu-osvitnoho-protsesu-v-BDPU.pdf>) та Положенням про оцінювання навчальних досягнень здобувачів вищої освіти у БДПУ (https://bdpu.org.ua/wp-content/uploads/2021/11/kryter_ocin_2021.pdf).

Технічне й програмне забезпечення/обладнання, наочність

Сервісні програмні засоби загального призначення (персональний комп'ютер, загальноживані комп'ютерні програми й операційні системи, програмні засоби для контролю і вимірювання знань, умінь і навичок студентів); електронні бази даних (електронні енциклопедії, підручники, посібники, довідники та словники; бібліотеки електронної наочності); наочність (мультимедійні презентації, навчальні фільми).

Система оцінювання

1 семестр (6 кредитів)

Предмет контролю		Максимально можлива сума балів		
		Самостійна робота	Практичне заняття	Разом
Змістовий модуль 1	Тема 1.1	3	3	6
	Тема 1.2	3	3	6
Змістовий модуль 2	Тема 2.1–2.2	3	3	6
Змістовий модуль 3	Тема 3.1– 3.2	3	3	6
Змістовий модуль 4	Тема 4.1–4.2	3	3	6
Змістовий модуль 5	Тема 5.1–5.2	3	3	6
Змістовий модуль 6	Тема 6.1–6.2	3	3	6
Змістовий модуль 7	Тема 7.1–7.2	3	3	6
Змістовий модуль 8	Тема 8.1–8.2	3	3	6
Змістовий модуль 9	Тема 9.1–9.2	3	3	6
Змістовий модуль 10	Тема 10.1–10.2	3	3	6
Змістовий модуль 11	Тема 11.1–11.2	3	3	6
Змістовий модуль 12	Тема 12.1	3	3	6
	Тема 12.2	3	3	6
Поточне оцінювання		42	42	84
Залік <i>(підсумкова контрольна робота)</i>		16		16
Всього				100

2 семестр (3 кредити)

Предмет контролю		Максимально можлива сума балів		
		Самостійна робота	Практичне заняття	Разом
Змістовий модуль 13	Тема 13.1–13.2	3	5	6
Змістовий модуль 14	Тема 14.1–14.2	3	5	6
Змістовий модуль 15	Тема 15.1–15.2	3	5	6
Змістовий модуль 16	Тема 16.1–16.2	3	5	6
Змістовий модуль 17	Тема 17.1–17.2	4	5	6
Змістовий модуль 18	Тема 18.1–18.2	4	5	6
Поточне оцінювання		20	30	50
Екзамен		50		50
Всього				100

Примітка. У разі отримання здобувачами неформальної (тренінги, майстер-класи, семінари, вебінари та ін.), інформальної освіти (відеолекції, медіа-консультації, читання спеціалізованої літератури та ін.) та участі у конференціях, їх результати зараховуються згідно з темами, передбаченими змістом курсу, при наявності відповідного документа (сертифіката).

Система оцінювання

Для оцінювання навчальних досягнень здобувачів вищої освіти застосовується внутрішня університетська шкала. Мінімальний пороговий рівень оцінки з освітньої компоненти є єдиним в Університеті, не залежить від форм і методів оцінювання, складає 50 балів.

Оцінка за університетською шкалою	Оцінка за шкалою ЄКТС
90-100	A
78-89	B
65-77	C
58-64	D
50-57	E
35-49	FX (з можливістю повторного складання)
1-34	F (з обов'язковим повторним вивченням ОК)

Список рекомендованих джерел

1. Аханова А.В. Вікова психологія в схемах та таблицях : методичний посібник. Луцьк : ЛПК, 2019. 76 с.
2. Вікова психологія : конспект лекцій / укладачі: П. І. Сахно, Н. М. Теслик. Суми : Сумський державний університет, 2024. 190 с.

3. Загальна психологія : підручник / за загальною редакцією академіка С. Д. Максименка. 4-те вид., переробл. і доп. Том 1. Київ : Видавництво Людмила, 2025. 568 с.
4. Калениченко Р. А. Педагогічна психологія: навч. посіб. Київ : КНУБА, 2023. 196 с.
5. Кришталь М. А., Спіркіна О. О., Фомич М. В. Вікова психологія та геронтопсихологія : курс лекцій. Черкаси : ЧПБ ім. Героїв Чорнобиля НУЦЗ України, 2020. 343 с.
6. Максименко С. Д. Загальна психологія : навчальний посібник. Київ : Центр учбової літератури, 2021. 272 с.
7. Москалець В. П. Загальна психологія : підручник. Київ : Ларі–К, 2020. 564 с.
8. Мухіна Л. М. Вікова та педагогічна психологія : методичні рекомендації для дистанційної та самостійної форми навчання. Миколаїв : НУК ім. адмірала Макарова, 2022. 111 с.
9. Педагогічна психологія : конспект лекцій, методичні вказівки та контрольні завдання з дисципліни для здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти очної та заочної форми навчання за спеціальністю 053 «ПСИХОЛОГІЯ» / упоряд. Ж. Богдан, Т. Солодовник. Харків: НТУ «ХП», 2022. 72 с.
10. Педагогічна психологія : навч.-метод. комплекс для дистанційних курсів / уклад. О. І. Тищенко. Київ : НАВС, 2025. 130 с.
11. Педагогічна психологія : навч.-метод. посібник (для здобувачів вищої освіти першого (бакалаврського) рівня денної та заочної форм навчання) / уклад. Н.Г. Кошелева. Дніпро : ГПМ ДВНЗ ДДПУ, 2024. 175 с.
12. Пісоцький В. П., Горянська А. М. Теоретичні питання вікової психології : навчальний посібник для закладів вищої освіти; 2-е вид., випр. і доповн. / В. П. Пісоцький, А. М. Горянська. 2023. 232 с.

13. Поясок Т. Б. Загальна психологія : навчальний посібник / Т. Б. Поясок, О. І. Беспарточна, О. В. Квасник, В. В. Шаполова. Харків : ФОП Бровін О. В., 2023. 396 с.

14. Поясок Т. Б. Загальна психологія : навчальний посібник. Харків : ФОП Бровін О. В., 2023. 512 с.

15. Психологія (модуль «Вікова психологія») : навч.-метод. посіб. / уклад.: І. Остополец, О. Прокоф'єва. Запоріжжя : Мелітопольський державний педагогічний університет імені Богдана Хмельницького, 2024. 168 с.